

ØKOLOGISK HÅB I KRISE?

Professor emeritus, seniorforsker, ph.d. Richard Bauckham

RESUMÉ: I denne artikel peger den internationalt anerkendte NT-ekseget Richard Bauckham på nødvendigheden af at gentænke vores forståelse af det kristne håb i en situation, hvor vi står overfor en global økologisk krise. Bauckham præciserer, hvordan det ultimative håb om Guds nyskabelse af alle ting og vores umiddelbare håb forholder sig til hinanden. Til slut udfolder han, hvordan tro, håb og kærlighed er kristne dyder som kan "føre os til nye visioner af det mulige selv inden for en alvorligt beskadiget verden."

Det kristne håb i vores kontekst

Kirken har ofte måttet gentænke det kristne håb i ændrede kontekster. Ikke sådan at forstå, at essensen i det kristne håb – det store håb, grundet i Jesus Kristus, om Guds genløsende og fuldbyrdede fornyelse af hele hans skaberværk – ændres. Men hvis det kristne håb skal bevare sin kraft til at være motor for kirkens engagement i verden, hvis det skal være mere end en harmløs privat drøm, må håbet selv fornyes, når verden ændrer sig. Af Guds uendelige rigdomme for verdens fremtid må vi fremdrage dem, der kan være transformative for vores tid. På den måde kan vi på ny se verden i lyset af håbet. Det var, hvad der skete, da profeten Johannes i Åbenbaringsbogen

blev taget op til himlen for at se, hvordan det kritiske øjeblik i historien, hvori hans første læsere befandt sig, så ud fra Guds perspektiv – fra Guds plan om at aktualisere sit rige på jorden, som det allerede er i himlen. Johannes' blik måtte rettes bort fra dyrets verden, verden som den projiceres af den kejserlige propaganda, så han ikke blot så det fremtidige mål for Guds planer, men også hvordan det mål kaster lys over nutiden, hvordan Guds folk dér og da skulle leve hen imod det kommende gudsrige og den kommende fornyelse af hele skaberværket. En hel del misforståelser af Johannes' Åbenbaring kommer af, at man ikke ser, at den kontekstualiserer det kristne håb midt i realiteterne sidst i det første år-

hundrede i Romerriget. Den inspirerer og er et forbillede for den form for kontekstualisering, som vi må foretage, men den kan ikke gøre det for os. Vi behøver, om end ikke den åbenbaringsvision, som Johannes blev privilegeret med, så i det mindste den kristne visdoms dømmekraft for at læse verden rigtigt i lyset af det kristne håb og for at blive i stand til her og nu at leve hen imod den nye skabelse.

En del af den kontekstualisering af det kristne håb må på en eller anden måde forholde sig til vor tids sekulære håb. Åbenbaringsbogen går i infight med Roms prætentioner om universelt og evigt herredømme. I vor egen tid lever vi stadig i den moderne progressivismes falmende herlighed, den alt dominerende ideologi i den moderne verden, som forførte alle til at tro, at morgendagen vil – eller burde i det mindste – blive bedre end i dag. De vigtigste versioner af den er økonomisk globalisering, med dens myte om uophørlig økonomisk vækst, og teknologisk optimisme, med dens naive tillid til, at menneskets opfindsomhed vil løse alle vores problemer og sætte os tilbage på sporet, hvor vi stadig har kurs mod det teknologiske utopia, hvor naturen endelig vil være overvundet og hele dens uregerlige potentiale bragt til at tjene vores behov og ønsker. Både den økonomiske vækst og den teknologiske optimisme, som naturligvis er allierede, er versioner af den vildfarelse, at der ikke er grænser for, hvad vi kan få og udrette. Den begyndende økologiske katastrofe burde have drevet de drømme på flugt, men progressivismen har en sådan magt, især i USA, at de lever videre. Benægtelse af klimaændringer er én version af deres bedrageriske magt.

Et andet træk ved den nutidige kontekst for det kristne håb – hvis jeg må bruge “nutidig” om de sidste tre-fire årtier – er, at mennesket for første gang i historien har

fået mulighed for at udslette menneskeligt liv og en stor del af resten af det skabte på denne planet. I fortiden har mennesket ofte stået med udsigt til en – reel eller indbildt – verdensomfattende katastrofe. Og mange civilisationer er kollapsede på grund af rovdrift på deres naturlige ressourcer, som Jared Diamonds bog *Collapse* påviste så overbevisende. Men først med udviklingen af kernevåben, der er i stand til at udslette den menneskelige verden, stod mennesket med udsigt til en helt igennem menneskeskabt (antropogen) ultimativ katastrofe. Under den kolde krig hang truslen som et damoklessværd over os alle. Vi har for tiden fordrevet den trussel, men den vil aldrig forsvinde. Den økologiske katastrofe, som nu er undervejs, er meget mere kompleks i sine årsager og udfordringer såvel som i sine prognosticerede resultater. Selv om den atomare trussel siden Nagasaki og Hiroshima er forblevet en trussel, er en økologisk katastrofe på vej. Den opsluger os. Selv om den ligesom atombomberne er skabt af mennesker, har vi nu ligesom troldmandens lærling mistet kontrollen med den. Den har sin egen fremdrift, der, selv om menneskene standsede enhver udledning af kuldioxid i morgen (et umuligt håb), vil fortsætte med nogle forudsigelige resultater, som er meget alarmerende, og utvivlsomt med andre, som vi end ikke kan forestille os. Hvis der for bekymrede kristne er en håbets krise, vil jeg mene, at det er den vigtigste faktor. Alle de bøger, der har fortalt os, at omsorg for skaberværket er en kristen pligt, og at der er alle mulige ting, vi kan gøre – fra genbrug til påvirkning af politikerne ved klimaændringstopmøderne – synes alle at forudsætte, at vi har tid til at hindre, at noget virkelig slemt skulle ske. De udstråler håb af en temmelig ukompliceret art. Nu kan vi se, at selv om vi naturligvis kan hindre situationen i at blive endnu værre, end

den ellers ville være blevet, er en hel del ikke til at stoppe. Og hvis vi ikke har kunnet stoppe, hvad der sker – og hvis hverken magthaverne i Kina og USA eller de kristne på kirkebænken tager situationen alvorligt – hvordan kan vi så blive ved med at håbe?

Ultimativt håb og umiddelbare håb

Forholdet mellem ultimativt håb og umiddelbare håb er af afgørende betydning for vores emne. Med ultimativt håb mener jeg den endelige realisering af Guds planer for skaberværket, når han bringer denne timelige historie til sin afslutning og fører hele skaberværket, genløst og fornyet, ind i sit eget evige liv. Hvis vi tror på Jesu Kristi Gud, er det et betingelsesløst håb, der hviler på Guds trofasthed mod sit skaberværk og løftet givet i Jesu Kristi opstandelse fra de døde. De kristne har på ingen måde altid troet, at dette håb inkluderer den ikkemenneskelige del af skaberværket, men vi har lykkeligvis genfundet hele det håb. Den nye himmel og den nye jord er ikke en erstatning for det nuværende skaberværk, men dens fornyelse, når Gud fører den hinsides ondskabens, dødens og flygtighedens rækkevidde. Ikke blot fremgår det klart af for eksempel Romerbrevet 8,19-21, men det hænger også sammen med vores egen skæbne som opstandne til et fornyet legemligt liv. Vores legemer er vores solidaritet med resten af skabningen. Vi er Adams børn, jordiske, lavet af denne jords stof ligesom pattedyrene, fuglene, skyerne, floderne og alle denne jords skabninger. Og det samme er Jesus Kristus, som ved at opstå fra døden fastholdt sin solidaritet med alle jordens skabninger gennem døden ind i den nye skabelse.

Efter min opfattelse må vi forestille os, at Gud i sin nye skabelse medtager hele det kronologiske omfang af dette skaberværks historie, alt hvad der har værdi for evighe-

den. Uddøde arter og mistede landskaber – alt hvad Gud har fundet godt i sit skaberværk – vil være der. Intet vil mangle undtagen ondskaben og den skade, som den har forvoldt. Selvfølgelig kan vi ikke forestille os det. Det ultimative håb må nødvendigvis være helt overvældende.

De umiddelbare håb er de håb, vi har for den timelige fremtid. Hvis det er et fuldt formet kristent håb, vil det som det ultimative håb være baseret på, hvad Gud har gjort for os i Jesus Kristus, og på de billeder, vi har fået af det mål, som Gud til sidst vil realisere for sin verden. Vores umiddelbare håb angår, hvad vi kan ønske og forestille os, som i denne verden afspejler den nye skabelses ultimative håb. Det er på vej mod det ultimative håb, men kan naturligvis aldrig nå op til det. I vores nuværende kontekst er det meget vigtigt, at vi skelner mellem denne vision og den moderne progressivisme og den moderne utopisme. Vi er ikke engageret i en proces, hvor vi skridt for skridt nærmer os utopia. Det, vi er i stand til at gøre med hensyn til at realisere vores håb, udgør ikke en akkumulation, som om vi byggede det nye Jerusalem sten for sten. Undertiden følger noget godt efter noget godt i en forbedringsproces, undertiden gør det ikke. Men værdien er ikke afhængig af progression. Vi er alle blevet hjernevasket af progressivismen. Ting, der er værd at gøre eller værd at have, fører ikke nødvendigvis til endnu bedre ting. De har værdi i sig selv, og intet vil gå tabt til sidst. Når Paulus siger, at vores slid ikke er spildt i Herren (1 Kor 15,58), mener han ikke, at det vil bidrage til en historisk forbedringsproces, men at det vil have virkninger, som vil blive bevaret i den nye skabelse.

En væsentlig forskel på ultimativt håb og umiddelbare håb er, at det ultimative håb er betingelsesløst. Det afhænger kun af Guds transcendent handling i nyska-

belsen. Derfor kan Paulus kalde det et håb, der "gør ikke til skamme" (Rom 5,5). Men de umiddelbare håb afhænger delvis af, hvad mennesker gør. Guds forsyn virker konstant i kampen mod menneskelig ondskab, så det begrænser dens virkninger, får noget godt ud af den, men han gør ikke en ende på den i denne verden. Denne verden vil altid være den tvetydige sfære, hvor ondskaben kan forpurre vores helt rimelige forhåbninger. Umiddelbare forhåbninger kan skuffes. Hvis du har været i Jerusalem, har du sandsynligvis set den moderne kirke Dominus Flevit på Oliebjerget, hvorfra der er en fin udsigt over hele den gamle by i Jerusalem. Den er formet som en tåre, fordi den skal minde om Jesu skuffelsestårer, da han klagede: "Jerusalem, Jerusalem! [...] Hvor ofte ville jeg ikke samle dine børn, som en høne samler sine kyllinger under vingerne, men I ville ikke" (Matt 23,37). Der var ikke noget forkert eller mangelfuldt ved Jesu forhåbninger for Jerusalems indbyggere. De var et udtryk for hans kærlighed til dem, som var Guds kærlighed til dem. Hans håb for dem blev skuffet, fordi kærligheden kan afvises.

I moderne tid har det konstant været et problem for kristne at forstå forholdet mellem ultimativt håb og umiddelbare håb ret. På den ene side kombinerede den moderne progressivisme de to i en vision om fremskridt, som ville ende med utopia. Utopia blev et mål, vi kunne nå – med de katastrofale resultater, vi så i Stalins Rusland og Maos Kina. Utopisme er farlig, dels fordi den ikke er tilfreds med, hvad der pragmatisk set er muligt under de givne omstændigheder. Dels fordi den ignorerer de reelle begrænsninger for de menneskelige situationer i et massivt forsøg på at tvinge historien frem mod dens utopiske mål, hvilket ofte medfører voldelig undertrykkelse af dissidenter. Når det drejer sig om det ik-

kemenneskelige skaberværk, blev den moderne utopisme sædvanligvis kombineret med den teknologiske udbytning af naturen med de sørgelige økologiske konsekvenser, vi har set i Sovjetunionen og Østeuropa.

På den anden side er den traditionelle kristendom i nyere tid blevet beskyldt for den modsatte fejl: at sætte sit håb til et mål uden for denne verden for at gøre masserne tilfreds med deres ulykkelige lod i livet her og nu. Håbet om en anden verden som kompensation for onderne i denne fik marxisterne til at beskyldte religionen for at være opium for folket. Jeg mener, at anklagen har været overdrevet; vi skal ikke underkende den rolle, som det ultimative håb har spillet for mennesker under håbløse omstændigheder, idet det har hjulpet dem til at leve videre, når ethvert håb om en bedring af deres situation i denne verden har været fuldstændig urealistisk.

Men hvordan kan det ultimative håb og umiddelbare håb kombineres på en måde, som muliggør en forhåbningsfuld aktivitet uden at gå i den urealistiske utopismes fælde? Jeg tror, vi skal se på det på denne måde: Det ultimative håb kan danne basis for de umiddelbare håb. Det sætter os i stand til at arbejde hen imod Guds plan i bevidstheden om, at vi arbejder sammen med Guds plan og dermed arbejder i harmoni med universet. Men en sondring mellem det ultimative håb og de umiddelbare håb gør det muligt for os at være passende ydmyge og realistiske med hensyn til, hvad vi kan håbe på her og nu i bestemte kontekster. Vi må søge efter de konkrete muligheder, der er for at arbejde i retning af gudsriget her og nu. Vi styrer ikke historiens gang. Vi må simpelthen gøre, hvad vi kan, hvad enten det er mere eller mindre, det ene eller det andet, sådan som situationen nu engang er.

Tro, håb og kærlighed

Hvis vi har brug for at fastholde og forny vores håb, mener jeg, at en god måde at gribe dette an på er at reflektere over den måde, hvorpå det er forbundet med tro og kærlighed i den nytestamentlige treklang af kristne dyder, som Paulus poetisk beskriver i Første Korintherbrev 13. De tre hører sammen. Jeg er fristet til at sige, at ligesom Guds personer i treenigheden er de perikoretiske. De er med andre ord formet af deres indbyrdes relationer. Troen, håbet og kærligheden involverer, støtter og forstærker hinanden; de er hver især nødvendige for, at de andre kan blomstre, trives. En af de ting, Paulus siger om kærligheden, er, at den tror alt (troen), og den håber alt (håbet).

Når Paulus taler om tro, håb og kærlighed, taler han selvfølgelig om kristne dyder, om Helligåndens gerning i de kristnes liv, men det er vigtigt at være opmærksom på, at der så at sige er naturlige versioner af hver af dem. Man kan ikke leve uden tro, håb og kærlighed. Selv om det er på et niveau dybt under den bevidste refleksion, lever alle mennesker ved en form for basal tillid til virkeligheden. Vi går uden videre ud fra, at de almindelige ting, vi gør, vil have den effekt, som de plejer at have. Håb er noget naturligt for mennesker og nødvendigt for menneskelivet, og tilsvarende er omsorg og bekymring for andre, selv om det så kun er for en udvalgt gruppe, uundværligt for livet som de sociale væsener, vi er. I alle disse tre naturlige dyder er mennesket udadrettet, om ikke eksplicit mod Gud så i det mindste mod verden og mod andre mennesker. Synden er, hvad der hindrer menneskelivets positive udadrettethed og får mennesker til at vende sig ind mod sig selv i fortvivlelse og selvoptagethed.

Det, Helligånden gør, er at forny og le-

vendegøre de gode aspekter af, hvad det vil sige at være menneske i verden. Kristen forløsning er fornyelsen af den menneskelige natur, ikke dens erstatning. Hvad Ånden især gør, er at forankre disse dyder i Gud og atter få dem til at fokusere på Gud som deres primære mål. Vi lever ikke blot af en implicit, vagt defineret tillid til virkeligheden, men af tro på den levende Gud. Vi håber ikke bare på det bedste, som man siger, men sætter vores håb til Gud. Vi elsker, fordi han elskede os først, og ved at elske Gud lærer vi at elske alt, hvad Gud elsker. Når nu disse kristne dyder er fornyelsen af naturlige dyder, betyder det, at det burde være naturligt og ikke problematisk for kristne at arbejde sammen med ikkekristne mennesker, der er optaget af at tage vare på planeten og på mange måder deler vores håb og bekymring for den. Vores syn på disse ting er farvet af, at vi er kristne, men det behøver ikke at udelukke, hvad vi har til fælles med andre.

Vi vil nu kort reflektere over hver af disse dyder og den måde, hvorpå de indbyrdes forholder sig.

KÆRLIGHED: Jeg tager dette først, fordi Paulus siger, at kærligheden er den største af de tre. Grunden hertil kan muligvis være, at kærligheden er gensidig mellem Gud og os. Jeg ved, at prædikanter nogle gange siger, at Gud tror på os, eller at Gud sætter sit håb til os. Det kan der selvfølgelig på en vis måde være en pointe i, men Skriften taler ikke på den måde. Bibelen taler ikke om, at Gud tror eller håber, men at han elsker. Gud elsker os, og vi gengælder Guds kærlighed. Der er ikke blot tale om et lukket kredsløb. Den udvider sig, når vi lærer at elske, hvad Gud elsker. Vi kommer til at værdsætte andre mennesker på noget af den måde, Gud gør, og vi kommer til at

værdsætte resten af skaberværket på noget af den måde, Gud gør. Her er der ikke tale om at elske, blot fordi Gud siger, vi skal. Det drejer sig om at tage del i den Guds kærlighed, der omslutter hele hans skaberværk og vender tilbage til ham i gensidig kærlighed. Guds kærlighed til det øvrige skabte sætter os i stand til at elske det.

For nogen tid siden beskæftigede jeg mig med kapitel 1 i Første Mosebog, da jeg oplevede et af disse øjeblikke, hvor man pludselig ser noget vigtigt i Skriften, som man ikke før har bemærket, selv om teksten er velkendt. Når man læser skabelsesberetningen i Første Mosebog 1, læser man, at Gud ved afslutningen af hver dag ser på, hvad han har skabt, og konstaterer, at det er godt. Det fylder ham med andre ord med glæde, og han værdsætter det. Jeg mener, at beretningen indbyder os til at dele Guds glæde over hans skaberværk. Hver gang der står "Gud så, at det var godt", tilskyndes vi til at samtykke. Når vi kender den skabte verden, som vi gør, kan vi deltage i Guds værdsættelse af den. Så når vi kommer til skabelsen af mennesket sidst på den sjette dag, og vi læser Guds befaling til os om at have herredømme over dyrene, ved vi allerede, at det, Gud betror i vores varetægt, er noget af stor værdi. Det er den verden, vi er begyndt at glæde os over, sådan som Gud gør. Vi kan kun udøve herredømme, det vil sige omsorgsfuld ansvarlighed for andre skabninger, hvis vi har lært at påskønne dem, at elske dem, som Gud gør.

Kærligheden håber alt, siger Paulus i Første Korintherbrev 13,7. Kærligheden giver håbet kraft. For når vi elsker, kan vi simpelthen ikke lade være med at håbe. Ingen, der elsker sine børn, kan lade være med at håbe det bedste for dem. Ingen, der elsker de skønne ting, mennesket har frembragt i kunst og kultur, kan lade være med at håbe

på, at de vil overleve og også fremover inspirere andre. Ingen, der elsker den vilde natur, kan lade være med at håbe, at den vil blive bevaret. Ingen, der elsker røde egern eller støvre eller sneleoparder eller sjældne orkideer eller koralrev eller tigre, kan lade være med at håbe, at de vil overleve i de omgivelser, hvor de hører hjemme. Ingen, der elsker og værdsætter livets mangfoldighed i hvert hjørne og hver afkrog af denne mangeartede verden, kan lade være med at håbe, at den vil blive bevaret, og at endog de arter, som endnu er ukendte for os, kan få lov til at leve på grund af den værdi, de har i sig selv. Kærligheden inspirerer håbet og fylder det med styrke.

TRO: Troen er det, der gør det kristne håb til noget mere end optimisme med hensyn til, hvad mennesket kan. Troen betyder, at vi ikke forventer selv at opnå alt, hvad vi håber på. Det betyder, at vi må tro på forsynet.

Læren om forsynet er vanskelig, men jeg mener, at den er vigtig. Én måde at formulere den på er denne: Gud kan gøre det, som vi gør, til så meget mere, end vi selv kan gøre det til. Hvad sker der rent faktisk, når en eller anden menneskelig indsats for det gode lykkes? Ofte skyldes resultatet ikke blot ét menneskes handling eller en gruppes handling, men et sammenfald af ikke-planlagte omstændigheder, som ledsager handlingen. Under andre omstændigheder ville det ikke være lykkedes. Tingene måtte ske netop på den måde, de gjorde. En stor del af det, mennesker udretter, afhænger af, hvad et sekulært menneske vil kalde tilfældigheder. Måske har vi så høje tanker om os selv, at vi ikke tænker så meget på det, men det underminerer ikke vigtigheden af den menneskelige indsats. Hvad mennesket bevidst gør for at opnå resultatet, er væsent-

ligt, men det er ikke alt, hvad der sker. Gud tager det, vi gør, og gør det til mere, end vi selv kan gøre det til.

En interessant bibelsk illustration af dette er historien i Esters Bog. Denne bog nævner ikke på noget tidspunkt Gud. Det er temmelig bemærkelsesværdigt, at Bibelen indeholder en bog, som aldrig nævner Gud. Der er ét sted i teksten, hvor vi ikke kan lade være med at tænke på Gud. Det er, hvor Mordokaj siger til dronning Ester: "Og hvem ved, om det ikke var med henblik på en situation som denne, du opnåede kongelig værdighed?" (4,14). Men selv her er forfatteren omhyggelig med kun at antyde, at Gud kunne virke bag kulisserne. Hvorfor dette mærkelige fravær af Gud i fortællingen om en storstilet udfrielse af Guds folk fra truslen om folkedrab? I nogle henseender er Esters historie en ny exodusfortælling med Ester som den nye Moses. Men i den originale exodusfortælling er Gud eksplicit til stede – i sin åbenbare og mirakuløse kraft. Jeg tror, forfatteren til Esters Bog tænkte, som vi også er tilbøjelige til at tænke, når vi læser om ildsøjlen og skystøtten og delingen af Det Røde Hav, at Gud ikke ser ud til at gøre den slags ting i vor tid. Så virker Gud ikke i denne tilsyneladende sekulære verden? Ester gør det rette og temmelig modige, og det virker – men kun fordi andre begivenheder, tilfældigheder, virker sammen og dermed sikrer succes. Det er Guds anonyme gerning i en verden, hvor han ikke giver sig til kende i tydelige indgreb. Han tager, hvad Ester så snarrådigt og modigt gør, og gør det til mere, end hun selv kunne have gjort.

Tro er en anden form for beskyttelse mod hybris og utopisme. Hvad vi kan gøre, er vigtigt, men vi må lade Gud gøre med det, hvad han vil.

HÅB: Kærligheden håber alt, siger Paulus i

Første Korintherbrev 13,7. Kærligheden er, som vi har set, det, der giver håbet kraft og energi, men "håber alt"? Dette er naturligvis en højstemt, poetisk stil. Det kan umuligt betyde, at den anbefaler, at man hengiver sig til totalt overspændte fantasier. Men det rejser spørgsmålet om håb og realisme, hvilket efter min mening er noget centralt for vores engagement i det økologiske håbskrise.

Det første, vi må sige, er, at de umiddelbare håb må modereres og retledes af de reelle muligheder her og nu. Lad benægtelsen af klimaændringer være en advarsel for os. Mennesker, der benægter klimaændringer, er fanatiske tilhængere af den amerikanske drøm om ubegrænset økonomisk vækst. De betragter alle vidnesbyrd om klimaændringer som en form for venstreorienteret konspiration, der truer Amerikas store fremtid. De nægter at se virkeligheden i øjnene, fordi de ikke kan give slip på deres urealistiske håb.

Jeg har lært meget af Bill McKibbens seneste bog, *Eaarth: Making a Life on a Tough New Planet* (McKibbens 2011). Han staver Eaarth [jorden] med et ekstra "a", fordi, siger han, vi har brug for et nyt navn for en planet, hvor klimaændringer har skabt en verden, som er anderledes end den, mennesker hidtil har levet i. Han beskriver den situation, der stiller os spørgsmålet: "Hvordan kan vi blive ved med at håbe?", den situation, hvor klimaændringer ikke blot allerede er undervejs, men faktisk har deres egen fremdrift, som ikke lader sig stoppe. Vi kan begrænse skaden, hvis vi handler hurtigt, men en masse af skaden er uundgåelig, især fordi klimaændringer uvægerligt sætter andre processer i gang, for eksempel frigivelsen af de enorme mængder metan under den arktiske tundra. Vi lever allerede i en anden og barskere verden, og det bliver barskere endnu. Men McKibben insisterer

på, at dette ikke må blive en undskyldning for at give op. Vi har derimod brug for det modsatte: et øget engagement. Vi må fortsætte kampen for, at klimaændringerne ikke kommer yderligere ud af kontrol, men ”vi må nu forstå den verden, vi har skabt, og alvorligt overveje, hvordan vi kan leve i den. Vi kan ikke blot blive ved med at bygge kampestensdiger mod den forandring, der kommer på alle fronter: Vi har brug for at finde ud af, hvilke dele af vores liv og ideologier vi må give slip på, så vi kan beskytte kernen i vores samfund og civilisationer” (xiv). (Jeg vil gerne tilføje: Så vi også kan beskytte, hvad vi kan, af resten af skaberværket.) Det betyder ikke, at vi skal opgive håbet, men det kræver, at vi er modne og realistiske med hensyn til de valg, der skal træffes. ”Modenhed er ikke det modsatte af håb; det er, hvad der gør håbet muligt” (xiv).

Det, vi må gøre, hævder han, har meget til fælles med, hvad Transition-bevægelsen forestiller sig og arbejder henimod¹. Det betyder nedtrapning. Det indebærer at blive mere lokal end global. I sammenligning med det moderne såkaldte fremskridt og dets drømme om ubegrænset vækst af mange slags betyder det tilbagegang. Det bliver nødvendigt, siger han, at fokusere ikke på vækst, men på vedligeholdelse, på en kontrolleret nedstigning fra de farlige højder, som vi er steget op på” (204). Hvis vi er vise, behøver vi ikke at erfare et kollaps som det, Jared Diamonds bog dokumenterer om samfund i fortiden. Vi kan stige ned, siger McKibben, ”let, forsigtigt og yndefuldt”. Og det vil i sig selv medføre nogle goder, for eksempel genopdagelsen af lokalsamfundet.

Men hvad er så håbets rolle i et sådant scenario? Jeg vil mene, at håbets rolle vil være dømmekraft og fantasi. Dømmekraft drejer sig til dels om at opsøge, have blik for og udvælge de reelle muligheder for håb. Husk på, at håbet får sin kraft af

kærligheden, og husk også på den gamle talemåde, at kærligheden altid finder en vej. Sandheden i det udsagn er, at kærligheden kan se, hvad nøgterne undersøgelser og beregninger overser. Kærligheden lader sig ikke skræmme af den falske realisme, som lægger en dæmper på begejstringen og håbet. Kærligheden kan finde de reelle muligheder for håb – ikke urealistiske, men dem som ikke ligger lige for, og som der skal arbejdes med.

En anden gammeltestamentlig beretning kan illustrere min pointe: David og Goliat (1 Sam 17). Hyrdedrengen med en slynge og fem sten fra bækken bringer den kæmpe, som ingen andre vovede at konfrontere, til fald. Han afslår Sauls tilbud om våben og rustning, som kun ville tynde ham ned. Han bruger blot sin slynge, og det viser sig lige netop at være den måde, hvorpå Goliat kan besejres. Med en slynge er David i stand til at angribe, før han kommer inden for Goliats våbens rækkevidde, og med den kan han nå det ene sted på Goliats krop, hvor han ikke er beskyttet, hans pande. Så Davids succes er ikke et under i almindelig forstand. Det bemærkelsesværdige er, at David gjorde den ene ting, som var nødvendig, men som ingen andre havde tænkt på. I tillid til at Gud er med ham, gør David det eneste, han kan, og det eneste, der har mulighed for at lykkes. Sådant kan en bedømmelse af reelle muligheder for håb være.

Håbet må være præget af dømmekraft og af fantasi. Jeg mener ikke fantasien. Fantasien har en langt alvorligere rolle i menneskets tænkning end det. Den lukker op for reelle muligheder. Den lader os ane, at tingene kunne gøres på en helt anden måde. At vende sig mod den moderne progressivisme er ikke det samme som at vende ryggen til menneskets genialitet og opfindsomhed. Det betyder ikke, at man giver afkald på teknologi, men at man an-

tager og udvikler en ret teknologi. Ikke de store teknologiske drømme om at få naturen under kontrol igen. De fortsætter blot i samme retning, som bragte os i den vanskelighed, vi befinder os i nu. Vi har brug for teknologier, som harmonerer med vores rette plads som mennesker inden for et skaberværk, som vi skulle have omsorg for, ikke behandle som slave.

Der er mange andre ting at tænke på. Hvordan prioriterer vi bevarelsen af de ikkemenneskelige skabninger, når vi ikke kan gøre alt? Hvordan kan vi trappe ned til et mere lokalt liv uden at svigte vores globale relationer og ansvar i en verden, hvor de fattige lande vil lide mest på grund af det, de rige nationer har forårsaget, og i en verden, hvor der vil blive klimaflygtninge i

en målestok, som det ikke er let at forestille sig, at verden kan håndtere? Og blandt alle de mange gode ting, som vi alle har travlt med, hvad vil så betyde mest? Må vi fokusere mere og prioritere?

Til sidst: I en situation med et skuffet og usikkert håb er det treklangen af tro, håb og kærlighed, som må holde os i gang. I Det Nye Testamente kombineres tro og håb ofte med udholdenhed. Vi får måske brug for en masse af det blot for at fortsætte, blive ved og ikke give op, når det ville være det letteste. Men tro, håb og kærlighed – naturligvis i kombination med alle de ressourcer i form af kundskab og ekspertise, vi kan mønstre – må også føre os til nye visioner af det mulige selv inden for en alvorligt beskadedet verden.

NOTER

1 Se for eksempel <http://transitionus.org> (red.).

LITTERATUR

McKibbens, Bill (2011): *Eaarth: Making a Life on a Tough New Planet*. New York: St Martin's Griffin

FORFATTEROPLYSNING

Richard Bauckham

Ridley Hall, Cambridge og University of St Andrews, Scotland

rjb@st-andrews.ac.uk

Artiklen er oversat af Birger Petterson.

Oprindeligt publiceret af The John Ray Initiative som *JRI Briefing Paper No. 23, 2012*, <http://www.jri.org.uk/publications/jri-briefing-paper-no-23-ecological-hope-in-crisis-by-prof-richard-bauckham>.

Udgives her med tilladelse fra forfatteren og JRI.